פח.

הכא גמי כשיש ריוח מלמעלה ודלמא

אימלוכי אימליך וכתב דכתב הרי את מלממה ומותרת מלמעלה ודלמא איתרמי ליה כולי

האי לא חיישינן רב אשי אמר ידידיעה ביה

מתחתא דמגילתא: חתמו עדים בראש הדף

[וכו']: איני והא רב חתים מן הצד התם בשגגו

כלפי כתב אלא הא דקתני הקיף ראשו של

זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם

פסולין וליחזי הי מינייהו כלפי כתב וליתכשר

התם דרמי ליה כעיברא אי הכי סיפא דקתני

ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים

באמצע את שהעדים ניקרין בסופו כשר וְאי

דרמי כעיברא לאו בהדי האי מיקרי ולאו

בהדי האי מיקרי אלא רב בדיסקי הוה חתים:

גם שכתבו עברית וכו' כתב סופר ועד כשר:

הא "ר ירמיה בחתם סופר שנינו א"ר חסדא הא

מני ר' יוםי היא ההיא כתובת חתנים דאתיא

לקמיה דר' אבהו דהוו ידעי ליה לטופסא

ולחתימת ידא דחד מהדא סבר לאכשורה

א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו: כתב חניכתו

וחניכתה כשר: ת"ר חניכת אבות בגיטין עד

י׳ דורות רבי שמעון בן אלעזר אומרי ג׳ דורות

כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דא"ר

חנינא כתב חניכת אבות בגימין עד ג' דורות

כמאן כר"ש ב"א אמר רב הונא מאי קראה יכי

תוליד בנים ובני בנים ונושנתם א"ר יהושע

בן לוי לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה

ז' בתי דינים ע"ז ואלו הן ירבעם בן נבם

ובעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן

נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע

בן אלה שנאמר יאומללה יולדת השבעה

. נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם בושה

וחפרה אמר רב אמי יומאי קראה כי תוליד

בנים ובני בנים א"ל רב כהנא ורב אסי לרב

כתיב ביה בהושע בן אלה יויעש הרע בעיני

ה' רק לא כמלכי ישראל מוכתיב יעליו עלה

שלמנאסר וגו' אמר להו יאותן יפרדםיאות

שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו

ישראל לרגל בא הושע וביטלן ואעפ"כ לא

עלו ישראל לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשבְי ״אמר רב

חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר רב

עג א מיי׳ פ״ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קל סעיף : 1

יי. עד ב מייי פ״ע שם הלי כו סמג שם טוש״ע שם :סעיף יח

מוסף תוספות

. א. דדוקא הכא בעי אבל בעלמא לא. תוס' הרח"ש. ב. דאמרינן [ב"ב קסג ע״ב] בין עדים לאשרתא ב״ב] בין עדים לאשרתא אפילו שיטה אחת פסולין דילמא גייז ליה לעילאי ויכתוב שטר הוא ועדיו רשיטה אחת שת 1 וא״ת אמאי לא חיישינן דילמא מיתרמי ליה חובה בתחלת השטר וגייז ליה. שס. [ועיין מהרש״h]. ד. כי אימליך מאי הוה, [ו]הא קיימא לן כרב נחמן. הר"ן שעל הר"ף נעיין פנ"ין. ה. רש"י אי נמי. מוס' הרא"ש. 1. והוה ליה גנו שוכחר לשח אשה אחרת ואין זה כריתות לשם אשה זו. לשנ"ל, T. שם לווי של האיש עצמו או של לכתוב עיקר השם. רשנ"ח.

פסקי רי"ד . אבל גט פשוט צריך שיהו

עדיו מתוכו: הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה שסמך שני ראשי הגט זה אצל זה שהתחיל לכתוב גט א׳ מאמצע המגילה ועד סופה המגילה ועד סופה השני והעדים חתמו בין שני התורם חומה בין שני הראשים שניהם פסולין שאין החתימה עולה לאחד מהם. ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראין בסופו בסוכו דהיינו התחתון כשר אבל העליון פסול ולא תימא עדים אתרוייהו מסהדי: כתב הסופר ועד כשר. א"ר ירמיה חתם סופר שנינו. פי׳ חתם סופר עם עד אחד שנינו דכשר. ואשמעינו מתני׳ דלא חיישינן שמא הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו וחשו הנך שלוחין . לכיסופא דספרא וחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקימנא בפ׳ מי שאחזו דהא מני ר׳ יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח והבעל בעצמו צריך לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא שישלח להם ע"י שליח הלכך ליכא למיחש להכי: ההוא כחוכת חתוית דאתאי להמיה דר׳ אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימת ידא דחד שהדא. פי' היחה הכתובה והיו מכירים העדים כתיבת טופס השטר שהוא עד אחד. סבר לאכשורה כדתנז כתב הסופר ועד כשר. כחתימת עד אחד דמיא. א״ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו מידי. איש פלוני עד כשר. אע"פ שלא כתב פלוני בן פלוני או אם כתב בן איש פלוני עד כשר אע״פ שלא הזכיר שמו או שכתב פלוני וכן היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין בלשון כתב חניכתו וחניכתה כשר פי׳ כגוז שכתב אנא ראובז בר

שאין בהן ריוח כלל לא למעלה ולא למטה א וכן משמע כולה שמעתין דריש גט פשוט (ב"ב דף קסב.) ב ג ואמר ה"ר אלחנן דאפ"ה לא חיישינן שמא יחתוך בעל השטר מן השיטין של מעלה לפי שהזמן וכל

זכות בעל השטר הוא למעלה ולא יחתוך זכותו: ודלמא אימלובי אימליך. פי׳ בקונטרס שביטלו ושוב אינו יכול לחזור לגרש בו ואין נראה ס דלר״נ דאמר חוזר ומגרש בו מאי איכא למימר™ ומיהו אמר ה״ר עזרא הנביא דלעיל שנגמר הגט אינו יכול לבטלו אבל כשלא נכתב כולו מודה ר״נ דְאינו חוזר ומגרש בו ועוד פי׳ ה דה"ל כמו נכתב ביום ונחתם בלילה ואין נראה כי העדים ודאי יזהרו שלא יחתמו על שטר מוקדם ואור"י דנראה לפרש ודלמא אימלוכי כו׳ דשמה התחיל לכתוב הגט לשם חיש אחר ונמלך וסיימו לשם זה י וכגון ששמותיהן שוין וכר׳ אלעזר דלא בעי מוכיח מתוכו א"נ אפי׳ כר"מ ואימליך

קודם שם החיש והחשה: בולי האי לא חיישי'. היינו דוקח לאמליך בין הרי את למותרת לא חיישי׳ אבל מ״מ בעינן שיהא ריוח למעלה ולמטה דאי לאו הכי חיישינן דלמא גייז ליה ואיתרמי דהוי הרי את מלמטה ומותרת למעלה:

מבר ים רבי ירמיה חתם סופר שביבו. משמע דהלכה כר׳ ירמיה מדמייתי מרבי ירמיה אהא עובדא משמע דהכי קי"ל חתם סופר ועד כשר בשתר שטרות וכתב סופר ועד פסול אפילו בסופר מובהק ודלא כשמואל דהכשיר כתב סופר מובהק ועד ולכתחילה אפילו בגיטין ומ"מ אין להכשיר חתם סופר ועד בגיטין מכח רבי ירמיה דהא לכל אמוראי בסוף פ׳ התקבל (לעיל סו:) דמכשרי באומר אמרו יש לפסול חתם סופר ועד משום דנפיק מיניה חורבה כדאמר התם: יי) וכך היו נקיי הדעת שבירושלים בותבין. שלא היו כותנין אלא

איש פלוני בן פלוני ור״ח וכן ר״ת גרסי חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין פירוש שלא היו כותבין אלא חניכתם ו וחניכת אבות דבגמרא לא איירי בחניכת האיש כדהכא אלא חניכה שהמשפחה נקראת על שמה:

לאי קראה. כי תוליד חד דור בנים תרי דור ובני תרי דור בנים תרי דור הרי ז'ן. גליון תוס':

חסדא ∞[אמר רבי ירמיה] דרש מרימר מאי שמע דיכתיב יושקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדָקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיִין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה יהחרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה" אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים ולונושנתם

מלכו שנה שלמה וכן זמרי אבל עמרי אביו של אחאב על שם בית דינו של אחאב נקרא ומפני שאחאב הרשיע לעשות יותר נקרא הקלקול על שמו. בימי הושע בן אלה גלו עשרת השבטים ומההיא שעתא קרי לה חורבן דהיינו אומללה יולדת השבעה שילדה שבע משפחות לע"ז: **עליו עלה**. מפני שלא הרשיע כשאר המלכים בא הפורעניות בימיו בתמיה: פרדסיאום. שומרים: אותן שנים שלא עלו. הואיל שאין מוחה בידם והן לא עלו יגלו וילכו בשבי: וישקוד. וימהר כמו כי שוקד אני על דברי מתרגמינן מוחי אנא (ירמיה א): גלות לדקיהו. חרצות ירושלים שגלו כולם: גלות יכניה. הוא יהויכין קדמה לגלות לדקיהו אחת עשרה שנה וזו היא לדקה שמיהר והחריב ביתו כדי להגלות דורו של לדקיה לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה דכתיב בהו החרש והמסגר אלף: כיון שסוגרין. הלכה שהם סגורים בה שאינם יודעים להשיב לשוחליהם שוב חין לה פותחין אחרים: עולה המר. היינו לדקה שמיהר להביח הרעה לסוף ח' מחות וחמשים דהיינו צ' שנים קודם ונושנתם דהוא בגימטריא ח' מאות וחמשים ושתים ואם שהו עד ונושנתם היה מתקיים בהן כי אבד תאבדוןים: מ״מ

פלונית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עורא שלא היה שם אביהם עורא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עורא גם זה כתב בן פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא. זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא. ולא אמרי כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביה כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול. אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול משפחתם ואע״פ שאינו אביו מתייחס מסלם (שם). כיון שסוגרין. דכר הלכה העעלמת מהן, אין לה פותחין אחלים (שם). המשך מוסף רש"י נמצא בטוף המטכת על שמו. ת"ר חניכת אבות בניטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול. פ" מין שסוגרין. דכר הלכה העעמת ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך הוה ליה שינה שמו ושמה ופסול. כמאן אזלא הא דא"ר חנינא חניכת אבות בניטין עד שלשה דורות כמאן כר' שמעון בן אלעזר: אמר רב הונא מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ פי' אלמא עד שלשה דורות כשר מכאן הי"ר חנינא חניכת אבות בניטין עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך הוה ליה שינה שמו ושמה ופסול. ממאן אזלא הא דא"ר חנינא חניכת אבות בניטין עד שלשה דורות כשר מכאן הי"ר חנינא חניכת אבות בניטין עד שלשה דורות כשר מכאן האילף הוה ליה שינה שמו ושמה ופסול.

כשיש ריוח מלמעלה. דודאי לא נכתב בו יותר: ודלמא אימלוכי הבא בבי בשיש ריוח באבעלה. מיכן יש להכשיר גיטין ושטרות אימליך. מתחילה שלא לגרשה והדר אימליך לאחר זמן לחזור ולגומרו ונמצא הראשון בטל. א"נ ה"ל נכתב ביום ונחתם לאחר זמן דהואיל ויש ריוח מלמטה נראין כן הדברים: הרי את מלמטה ומותרת

מלמעלה. דבתוך כדי גמר דבור ליכא למימר דמימליך אלא גומר עד לכל אדם ונמלך: ודלמא הכי איתרמי. שבתוך כדי גמר דבור חזר בו: רב אשי אמר. כולהו קשייתא בהכי מיתרצן כגון דידיעה ביה מתחתא דמגילתא שניכר ביה מתיחת הקלף סביב סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלח נגע שם תער הגלבים שדרך עושי קלפים שקושרים אבנים סביב למתוח הקלף ומתחילין לתקנו בסמוך וכשחין ריוח מלמטה עסקינן דליכא למיפרך אימלוכי אימליך: בשגגו. של חתימה כלפי כתב הגט דהאי ודאי על גט זה חתם ומתני׳ בשרגלי החתימה כלפי כתב הגט דאיכא למימר שמא למעלה מאותה חתימה היה כתוב שטר ועליו חתמו העדים: ליחזי הי מינייהו. גגו כלפי כתב וליתכשר דודאי עליו חתמו דקס"ד שהעדים חותמין ברוחב הקלף כסדר כתב הגיטין: דרמו להו כי עיברא. העדים מוטלין בין שני הגיטין כבריח ראשי שיטות של חתיתה מחברין הגיטין כבריח הדלת שנמשכת באויר הפתח כך הן נמשכין בין אויר שני הגיטין: אלא רב. כי חתים מן הלד לא בגיטין ולא בשטרות אלא בדיסקי כשהיה מזמין אנשים לדין לפניו והסופר כותב להם איגרת הזמנה בשמו והוא חותם פעמים מן הלד ואין הקפדה בכך: חתם סופר. עם עד אחד: שנינו. במשנתנו דכשר דהוה להו ב' עדים. ואשמועי' מתני' דלא חיישינן למימר הבעל לא לוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו וחשו הנך שלוחין לכיסופא דספרא ואחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקמינן בפרק מי שאחזו (לעיל עב.): הא מני ר' יוסי היא. דאמר מילי לא מימסרן לשליחי: דהוו ידעי לטופסת. דשטרת שהיו מכירין כתיבת הסופר וחתימת עד אחד ולא היו מכירין חתימת השני: עד י׳ דורות. הויא חניכה שאם כתבה בגט לא מפסלא למיהוי כשינה שמו ושמה: בנים. היינו דור ב': ובני בנים. היינו דור ג' ומכאן ואילך קרי ליה ונושנתם: ז' בתי דינין. ז' משפחות של מלכים ממלכי ישראל. והנך דמלכי יהודה לא חשיב שהיו בימיהם של אלו והוי כב"ד אחד ים המלך ובנו ובן בנו וכל מלכים שקמו מזרעו אחריו קרי חד בית דין. שלום בן יבש ווכריה לא קחשיב לפי שלא

א) ולטיל מו: טא:ז. ב) בכח"י לו) [נשל פון למון של נוסף, עד, ג) [ע' רש"ל וח"ל וח"ל ודע שבילקוט ראיתי בנים תרין ובני בנים תרין כאן שבעהן, ז"י, וכתיב ביה, בכת״י. [תענית ל: ב"ב קכא:], ו וגי׳ הערוך פרוזדאות וע׳ תענית כח. והושיב פרוזדאות כו'], ז) סנהדרין לח, ח) בסנהדרין ליתא אמר רבי ירמיה, ושם איתא דרש מרי בר מר וכל"ל. יעב"ץ, מר וכל"ל. יעב"ץ, ט) בסנהדרין איתא וכמה היו אלף, י) [לעיל סו:], יא) [וכן המלך. רש"ל], יב) [דברים ד], יג) צ"ל אמר ליה רבי ירמיה. דבש תמר, יד) [שייך למשנה דלעיל פו:],

תורה אור השלם

1. כֵּי תוֹלִיד בַּנִים וּבַנֵי בַנִים וְנִשִּׁנְתֶּם בָּאָרֶץ וְהִשְּׁחַתֶּם וְעֵשִׂיתֶם בָּאָרֶץ וְהִשְּׁחַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנֵת כֵּל וְעָשִּׁיתֶם בֶּעֶינֵי יְיָ אֱלֹהָיךְּ לְהַבְּעִיסוֹ:

דברים ד כה 2. אמללה ילֵדֵת הַשְּׁבְעָה נְפְּחָה נַפְשָה בָּא שִׁמְשָׁה בעד יומם בושה וחפרה יְנְבּלֵי בּנְיְנְבּ בּנְיְּנְבּנְיִ וּשְׁאַרִיתָם לָחָרֶב אָתַּן לִפְּנִי אִיְבֵיהָם נָאָם יִיְ: ירמיהו טו ט

3. וַיַּעשׁ הָרֵע בְּעֵינֵי יְיָ רַקּ לֹא בְּמַלְכֵי יִשְׂרְאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָּנָיו: מלכים ב יז ב . ְלְלֵּיוֹ עָלְה שַׁלְמֵנְאָטֶר מֶלֶךְ אַשׁוּר וַיְהֵי לוֹ הוֹשַׁעַ עֶבֶד וַיָּשֶׁב לוֹ מִנְחָה: מלכים ב יז ג

מלכים ב יז ג 5. וַיִּשְׁקְר יְיָ עַל הְרְעָה וַיְבֵיאָהְ עָלֵינוּ בִּי צַדְּיִק יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כְּל מַעַשְׁיו אָשֶׁר עָשָׁה וְלֹא שְׁמַעְנוּ בְּקָלוּ: דניאל ט יד בְּקָלוּ: בְּקְקרוּ: דניאל ט יד 6. וְאֵת כְּל אַנְשִׁי הַחַיִּל שִׁבְעַת אֲלְפִים וְהָּחְרְשׁ וְהַמֵּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל גִּבּוֹרִים וְהַמֵּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל גִּבּוֹרִים יָנְכִּיּפְּהֵּ בָּגֶּיְהְ נַבּיּאָם מֶלֶךְ עשׁי מִלְחָמְה וַיְבִיאֵם מֶלֶךְ בָּבֶל גּוֹלָה בָּבֶלְְה:

מֹלכים ב כד טז

גליון הש"ם

תום' ד"ה ודלמא כו' דלר"ג ראמר חוזר. לעיל קף לצ :ש"צ

מוסף רש"י

חתם סופר שנינו. האי כתכ סופר דקתני, חתם הוא, שאם סופר דקעני, נתנם יאות, שמם חתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר (לעיל פו:) לא תימא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני, אלא הכי קאמר חתם הסופר בגט טל וטל שני טמו כשר ולוויל עא ועל שני ענוו כשר (עניק עא:). בא הושע וביטלן. לפי שגלו עגלי הזהב כבר בשחי גליות. בגלות ראשונה ניך את עיון ואת דן וגו' (מ"א יוד את עיון ואת דן וגו' מד"א טו כ) הגלה עגל שבדן, ובשניה כשגלו ראובן וגד נטל עגל שבבית אל, לקיים מה שגל שבבית ונק, נקויים נוס שגלמר (הושע י) גם אותו לאשור יובל, ולפי שבטלו פרדיסאות והם נמנעו מרדילות לרגל, לפיכך נחתם נזר דינם לגלות בימיו. שעד עכשיו חלו הקלקלה במלכיהם ועתה לא היה במי לחלות זה שאמר הושע בן בארי (שם) כי עתה הזוית אפרים נטמא ישראל עתה נגלית רעתכם ישותו שנו ביום הושע בן אלה רשע היה דכתיב ויעש הרע בעיני ה' רק לא כתלכי בעיני ה' רק לא כתלכי שכלא, והיינו דקאמר רק, שכל את הפרוסדאות ואמר לאיה שירנו יעלו (תענית לא.) כדתניא בסדר עולם כשראה

הושם בן אלה שגלו עלי הושב בן אלה שגלו עלי הוהב עמד והעביר פרדסאות שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל, שבכל מלכי ישראל הוא אומר וילך בדרך ירבעם בן נכט ובמטאמו אשר המטיא את ישראל, אבל בחשע כמיב רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו (וחשבים ביב קב:). שהגלה גלות צדקיהו. שהקדים ומיהר גלות לדקיהו שהיא באחרונה בעוד שגלות יכניה קיימת, שעדיין לא מתו אותן שגלו לבכל עם יכניה, שהיו מכמים בתורה ולמדוה לבני גולה האמרונה (שנהדדין לח.). שבשעה שפותחין. בתורה, געשו הכל כחרשין. קרי ביה

מתיישנים ומשתכחים הראשונים: